

ROZLIČNOSTI

Kopaničiar a Kopaničan

Námetom na príspevok bola otázka, ako sa nazývajú obyvatelia lokality s názvom *Kopanice*. Opytujúci, ktorý sa obrátil na jazykovú poradňu, sa rozhodoval medzi dvomi podobami – *kopaničiar* a *Kopaničiar*, t. j. zaujímal ho pravopis slova. Odpoveďou na takto položenú otázku mohlo byť iba poučenie, že obyvateľské názvy sa píše s veľkým začiatočným písmenom, no v tomto prípade bolo potrebné zamyslieť sa aj nad podobou utvoreného obyvateľského pomenovania.

V slovenčine je niekoľko podstatných mien, ktoré zároveň fungujú v dvoch pravopisných podobách – ako všeobecné podstatné meno aj ako vlastné podstatné meno, pričom v prvom prípade ide o pomenovanie geografického objektu a v druhom o geografický názov (alebo súčasť názvu) sídelného objektu (obce, časti obce či inej sídelnej jednotky), napr. *dedina* – *Dedina*, *dvor* – *Dvor*, *ostrov* – *Ostrov*, *lazy* – *Lazy*. Pri niektorých dvojiciach majú príslušné obyvateľské mená (ak ide o zložený názov, tak ich súčasti) rovnakú podobu, t. j. boli utvorené rovnakými slovotvornými príponami, porov. *dedinčan*, *dedinčanka* (obyvateľ, obyvateľka dediny) – *Zemianskodedinčan/Dedinčan*, *Zemianskodedinčanka/Dedinčanka* (obyvateľ, obyvateľka *Zemianskej Dediny*).

Niekedy sa však všeobecné pomenovanie obyvateľa geografického objektu líši od obyvateľského mena utvoreného z názvu geografického sídla, napr. *lazník*, *laznička* (obyvateľ, obyvateľka lazov) – *Lazan/Makytokolazan*, *Lazianka/Makytokolazianka*, (obyvateľ, obyvateľka obce *Lazy pod Makytou*)¹, *ostrovan*, *ostrovanka* (obyvateľ, obyvateľka ostrova) – *Ostrovčan*, *Ostrovčanka* (obyvateľ, obyvateľka obce *Ostrov*), *osad-*

Príspevok bol vypracovaný v rámci grantového projektu VEGA č. 2/0133/20 Slovenský pravopis a jeho pravidlá v kontexte súčasnej jazykovedy a jazykovej praxe.

¹ Dvojici pravopisných podob *lazník* – *Lazan* sa venoval príspevok J. Jacka *Laznička* v jazykovej poradni Slovenského rozhlasu v r. 1999, ktorý bol uverejnený v Kultúre slova (2000, č. 3, s. 192).

nik – osadníčka (obyvateľ, obyvateľka osady) – *Slaniskoosadčan/Osadčan, Slanickoosadčanka/Osadčanka* (obyvateľ, obyvateľka *Slanickej Osady*).

Podobne je to aj pri dvojici *kopanice – Kopanice*. Na Slovensku máme niekoľko častí obcí s názvom *Kopanice*, napr. v Hodruši-Hámroch, Makove či v Prievidzi, uvádzajú sa v Slovníku súčasného slovenského jazyka H – L (2011; ďalej SSSJ) v časti *Názvy obcí (sídel) na Slovensku*. Obyvateľ *kopanic*, t. j. „rozptýlených roľníckych usadlostí nachádzajúcich sa osamotene alebo v skupinách na takto získanej pôde v kopcoch, samôť“, je *kopaničiar*, v ženskom rode *kopaničiarka* (porov. SSSJ). Slovo *kopaničiar* bolo utvorené zo slova *kopanica*, resp. *kopanice* príponou *-iar*, prechýlená podoba *kopaničiarka* sa končí na *-iarka*, pričom spoluhláska *c* na konci základu sa v obidvoch prípadoch mení na *č*. Obyvateľské mená v slovenčine však tvoríme príponami *-čan, -an* a *-ec* z odvodzovacieho základu (porov. Slovník slovenského jazyka, VI. zv., s. 307), nie príponou *-iar*. Pri obyvateľských menách utvorených z miestnych názvov zakončených na *-ica*, resp. *-ice* sa v mužskom rode uplatňuje prípona *-an*, podoby v ženskom rode sa končia na *-anka*, napr. *Štiavnica – Štiavničan/Štiavničanka, Senica – Seničan/Seničanka, Bojnice – Bojničan/Bojničanka, Čachtice – Čachtičan/Čachtičanka*. Preto názov obyvateľa žijúceho v obci (alebo v časti obce) s názvom *Kopanice* je *Kopaničan*, v ženskom rode *Kopaničanka*.

Môžeme teda povedať, že na kopaniciach žijú *kopaničiari* a v časti obce *Kopanice* bývajú *Kopaničania*. Neznamená to však, že *Kopaničania* nie sú *kopaničiari*. Názov *Kopanice* dostali spomenuté časti obcí práve preto, že sa nachádzali na rozptýlených usadlostiach v kopcoch.

Iveta Vančová

Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, v. v. i.

LITERATÚRA

JACKO, Jozef: Lazníčka. In: Kultúra slova, 2000, roč. 34, č. 3, s. 192.

Pravidlá slovenského pravopisu. 4., nezmenené vyd. Bratislava: Veda 2013. 592 s.

Slovník slovenského jazyka. VI. Doplnky – dodatky. Red. Š. Peciar. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1968. 336 s.

Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L. Ved. red. A. Jarošová – K. Buzássyová. Bratislava: Veda 2011. 1087 s. ISBN 978-80-224-1172-1.